[א]בור שהוא קרוב לאמה מתמלא ראשון מפני דרכי שלום [ב]מצודות חיה ועופות ודגים יש בהן משום גזל מפני דרכי שלום ר' יוסי אומר גזל גמור [ג]מציאת חרש שוטה וקטן יש בהן משום גזל מפני דרכי שלום ר' יוסי אומר גזל גמור [ד]עני המנקף בראש הזית מה שתחתיו גזל מפני דרכי שלום ר' יוסי אומר גזל גמור [ה]אין ממחין ביד עניי עובדי כוכבים בלקט שכחה ופאה מפני דרכי שלום: **גמ'** מנה"מ אמר רב מתנה דאמר קרא [1]ויכתוב משה את התורה הזאת ויתנה אל הכהנים בני לוי אטו אנא לא ידענא דכהנים בני לוי נינהו אלא [ו]כהן ברישא והדר לוי רבי יצחק נפחא אמר מהכא [2]ונגשו הכהנים בני לוי אטו אנן לא ידעינן דכהנים בני לוי נינהו אלא [ז]כהן ברישא והדר לוי רב אשי אמר מהכא [3]בני עמרם אהרן ומשה ויבדל אהרן להקדישו קדש קדשים ר' חייא בר אבא אמר מהכא [4]וקדשתו לכל דבר שבקדושה [ח]תנא דבי רבי ישמעאל וקדשתו [ט]לכל דבר שבקדושה לפתוח ראשון ולברך ראשון וליטול מנה יפה ראשון א"ל אביי לרב יוסף מפני דרכי שלום דאורייתא היא א"ל דאורייתא ומפני דרכי שלום כל התורה כולה נמי מפני דרכי שלום היא דכתי' [5]דרכיה דרכי נועם וכל נתיבותיה שלום אלא אמר אביי לכדמר [י]דתניא שנים ממתינין זה לזה בקערה שלשה אין ממתינין [כ]הבוצע הוא פושט ידו תחלה ואם בא לחלוק כבוד לרבו או למי שגדול ממנו הרשות בידו ואמר מר עלה לא שנו אלא בסעודה אבל בבהכ"נ לא דאתו לאינצויי אמר רב מתנה הא דאמרת בבהכ"נ לא לא אמרן אלא בשבתות וימים טובים דשכיחי רבים אבל בשני ובחמישי לא איני והא רב הונא קרי בכהני בשבתות ויו"ט [ל]שאני רב הונא דאפילו רבי אמי ורבי אסי כהני חשיבי דא"י מיכף הוו כייפי ליה אמר אביי נקטינן אין שם כהן נתפרדה חבילה ואמר אביי נקטינן אין שם לוי קורא כהן איני והאמר רבי יוחנן כהן אחר כהן לא יקרא משום פגמו של ראשון לוי אחר לוי לא יקרא משום פגם שניהם כי קאמרינן באותו כהן מ"ש לוי אחר לוי דאיכא פגם שניהם דאמרי חד מינייהו לאו לוי הוא כהן אחר כהן נמי אמרי חד מינייהו לאו כהן הוא כגון דמוחזק לן באבוה דהאי שני דכהן הוא ה"נ דמוחזק לן באבוה דהאי שני דלוי הוא אלא אמרי ממזרת או נתינה נסיב ופסליה לזרעיה הכא נמי אמרי גרושה או חלוצה נסיב ואחליה לזרעיה סוף סוף לוי מי קא הוי ולמאן אי ליושבין הא קא חזו ליה אלא ליוצאין שלחו ליה בני גלילא לרבי חלבו אחריהן

מי

וליטול מנה יפה ראשון. כגון במעשר עני או בנבלה אם הוא עני או בחברים המסובין בסעודה אבל במידי דשותפות לא דאמרינן בפ' מקום שנהגו (פסחים דף נ:) דהנותן עינו בחלק יפה אינו רואה סימן ברכה לעולם(א): **אבל** בשני ובחמישי לא. אומר ר"ת הני מילי לדידהו דבחול הוו טרידי במלאכתן ולא שכיחי אבל לדידן שכיחי בשני ובחמישי כמו ביו"ט:

דאפי' רבי אמי ורבי אסי כהני חשיבי כו'. משמע דאי לאו הכי אסור אפי' הוא גדול מכל בני עירו והא דאמר בסוף מגילה (דף כח.) א"ר פרידא מימי לא ברכתי לפני כהן ופריך הש"ס מהכא הקורא אחר כהן עם הארץ דחייב מיתה ומוקי לה בשוין ועל כרחך לאו שוין ממש דא"כ מאי רבותיה אלא אתא לאפוקי כהן ע"ה וצריך למימר נמי דכולהו הוו כפופין לרבי פרידא דאי לאו הכי מאי רבותיה אי נמי הא דבעי הכא כייפי היינו בשבתות ויו"ט ור' פרידא אפילו בשני ובחמישי לא קרא: **נתפרדה** החבילה. * ה"ר יצחק ברבי יהודה מפרש דקורא לוי במקום הראוי לו והא דאמר בכתובות (דף כה:) מוחזקני בזה שהוא כהן שקרא אחריו לוי צריך לומר דקים ליה דלא קרא במקום הראוי דגדול היה משלפניו או קטן משל אחריו: **כי** קאמרינן באותו כהן. למאי דתקון כהקורא את המגילה (דף כא:) שכל אחד מברך לפניה ולאחריה ניחא ואפילו לפי מאי דתנן (שם) הפותח מברך לפניה וחותם מברך לאחריה צריך לומר באותו כהן שקורא פעמים שהולך ויושב בינתים דאי בע"א במאי הוי מינכרא שתי קריאות כי ההיא דתניא בתוספתא דמגילה אם לא היה שם אלא אחד דידע לקרות קורא ויושב ועומד וקורא וזה היה נמי קודם התקנה דלאחר התקנה שכל אחד מברך לפניה ולאחריה לא צריך ומשם רבינו יהודה כתבו דאם אין בבית הכנסת רק כהנים אחד קורא במקום שבעה ועל כל פרשה יברך לפניה ולאחריה:

אס

בור הקרוב לאמה. אמת המים המביאה מים מן הנהר לשדות ורגילין לעשות בורות שאם תיבש האמה ימלאו מן הבור וישקו השדות ומרגילין מי האמה לבור עד שיתמלא ותקנו חכמים שיתמלאו בורות שבשדות העליונות שהן קרובין למוצא האמה ואח"כ ימלאו התחתונים וכשהוא ממלאו סוכר את האמה עד שיתמלא: **מפני דרכי שלום.** שלא תהא מחלוקת ביניהם אני אסכור ראשון דהא תקנתא דרבנן הכי ואע"פ שאינו דין: **מצודות חיה כו'.** מדאורייתא כל כמה דלא מטא לידיה לאו גזל הוא ובגמ'(ט) מפרש ליה במצודות שאין להן תוך דליקני ליה כליו: **גזל גמור.** בגמרא(י) מפרש גזל גמור מדבריהם. וטעמא דרבי יוסי בכולהו דקסבר עשו מפני דרכי שלום את שאינו זוכה לקנות קנין גמור כזוכה: **המנקף.** חובט כמו ונקף סבכי היער (ישעיה י) וכמו ונשאר בו עוללות כנוקף זית (שם יז): **גמ' ויתנה.** שיקראו בה כהנים והדר בני לוי: **וקדשתו.** כי את וגו': **לפתוח ראשון.** בכל דבר כבוד בין בתורה בין בישיבה הוא ידבר בראש: **ולברך ראשון.** בסעודה: **וליטול מנה יפה ראשון.** אם בא לחלוק עם ישראל בכל דבר לאחר שיחלקו בשוה אומר לו ברור וטול איזה שתרצה: **א"ל דאורייתא היא.** ותורה אמרה כן מפני דרכי שלום: **אלא אמר אביי.** דרכי שלום דקתני מתני': **לכדמר.** אתא. רבה בר נחמני שהיה רבו: **אין ממתינין.** אין צריכין להמתין: **הבוצע.** כגון בעה"ב שהוא מברך המוציא ואפי' הוא קטן: **הוא פושט ידו.** בקערה תחלה ליטול בו את פרוסת המוציא: **לא שנו.** דחולק כבוד לרבו: **אלא בסעודה.** כדאמרן: **אבל.** לענין לקרות בתורה בבית הכנסת אין כהן חולק כבוד ללוי ולוי לישראל דלא ליתו שארא לאנצויי ולמימר אנא נמי קרינא ברישא והיינו דקתני מתניתין כהן קורא ראשון כו' כמה שכתוב בתורה ואינו רשאי לחלוק כבוד בדבר ולשנותו מפני דרכי שלום: **רב הונא.** ישראל הוה: **נקטינן.** מסורת מאבותינו: **נתפרדה חבילה.** נפסק הקשר. איבד הלוי את כבודו בשביל חבילתו הנפרדת ואינו קורא כלל כך אמר מורי הזקן ומורי ר' יצחק בן יהודה וכן סידר רב עמרם. אבל מתלמידי מורי רבי יצחק הלוי שמעתי משמו שאין סדר לדבר להקדים לוי לישראל ומי שירצה יקדים: **קורא כהן.** במקום לוי: **מפני פגמו של ראשון.** שלא יאמרו הראשון אינו כהן ולקמיה פריך והא קא חזו דסליק ממנינא: **משום פגם שניהם.** לא ידעי אינשי פגמא בהי מינייהו ויאמרו ראשון אינו לוי לפיכך חזר וקרא לוי אי נמי שני אינו לוי אלא ישראל. ולקמיה פריך גבי כהן נמי אמאי ליכא נמי פגם שניהם דאתו למימר שני לאו כהן הוא אלא לוי: **באותו כהן.** עצמו יחזור ויקרא במקום לוי: **דמוחזק לן באבוה דהאי שני דכהן הוא.** ולא מצי למימר לוי הוא הלכך לראשון הוא דאיכא פגמא: ופרכינן דכוותיה על כרחך גבי לוי **דמוחזק לן באבוה דהאי שני דלוי הוא.** ומאי פגמא איכא. אלא על כרחך היינו פגמא דאמרי אבוה ממזרת נסיב או נתינה (או) מן הגבעונים שגזר דוד עליהם(ב) ואחליה מקדושת לוייה והוי ישראל פסול ובמקום ישראל קורא הכא נמי כהן שני אתו למימר כו': **ואחליה.** מקדושת כהונה והרי הוא כישראל: ומשני הואיל ובלוי קרא ליכא פגמא דאי ס"ד חלל הוא סוף סוף לוי מי הוי שיקרא במקום לוי הלכך על כרחך כיון דאבוה כהן אין זה חלל ואין כאן פגם אלא לראשון: **ולמאן.** מי פגמו: **אילימא יושבין.** עד שיגלל ס"ת: **הא קא חזו ליה.** להאי כהן ראשון דסליק למנין שבעה: **ליוצאין.** שלא ימתינו ויצאו: **אחריהן.** דכהן ולוי:

מי

עין משפט נר מצוה

צט א מיי' פ"ג מהל' שכנים הל' י טוש"ע ח"מ סימן קע סעיף ב:

ק ב מיי' פ"ו מהלכות גזילה הלכה יג ופ"ה מהלכות זכייה ומתנה הל' ג סמג עשין עג טוש"ע ח"מ [סי' רעג סעי' יג] וסימן שע סעיף ד:

קא ג מיי' פ"ו מהל' גזילה ואבידה הל' יב סמג עשין עג טוש"ע ח"מ סימן ער סעיף א:

קב ד מיי' פ"ו מהלכות גזילה הלכה יג סמג עשין עג טוש"ע ח"מ [סי' רעג סעי' טו] וסימן שע סעיף ה:

קג ה מיי' פ"ח מהלכות מתנות עניים הל' ט ומיי' פ"י מהלכות ע"ז הלכה ה סמג לאוין רפד [וטוש"ע י"ד סימן קנא סעיף יג]:

קד ו מיי' פ"ד מהלכות כלי המקדש הלכה ג [טוש"ע א"ח סי' רא סעיף ג]:

קה ז מיי' פ"ז מהלכות ברכות הלכה ו סמג עשין כז טוש"ע א"ח סימן קע סעיף ג:

קו ח מיי' שם ה"ה סמג שם טוש"ע א"ח סי' קסז סעיף יז:

קז ט מיי' פי"ב מהל' תפלה הלכה יח סמג עשין יט טוש"ע א"ח סימן קלה סעיף ו:

י [מיי' שם טוש"ע שם סעיף ט]:

קח כ טור ש"ע שם סעיף ח:

◆

תוספות רי"ד

בבית ישן מפני דרכי שלום. בור שהוא קרוב לאמה מתמלא ראשון מפני דרכי שלום מצודות חיה ועופות ודגים יש בהן גזל מפני דרכי שלום ר' יוסי אומר גזל גמור הוא מציאת חרש שוטה וקטן יש בהן גזל מפני דרכי שלום ר' יוסי אומר גזל גמור עני המנקף בראש הזית מה שתחתיו גזל מפני דרכי שלום רבי יוסי אומר גזל גמור אין ממחי' ביד עניים עובדי כוכבים בלקט שכחה ופיאה מפני דרכי שלום: כהן קורא ראשון מנא ה"מ תנא דבי רבי ישמעאל וקדשתו לכל דבר שבקדושה לפתוח ראשון ולברך ראשון וליטול מנה יפה ראשון. פי' לפתוח ראשון בכל דבר כבוד בין בתורה בין בישיבה הוא ידבר בראש ולברך ראשון בסעודה וליטול מנה יפה ראשון. אם בא לחלוק עם ישראל בכל דבר לאחר שישוו החלקים בשוה אומר לו ברור וטול איזו חלק שתרצה בלא גורל אבל ליטול בלא אמירת חבירו לא דהא אמרינן בעלמא כל הנוטל חלק יפה אינו רואה סימן ברכה לעולם: א"ל אביי לרב יוסף מפני דרכי שלום דאורייתא היא אלא אמר אביי לכדמר דתניא שנים ממתינין זה לזה בקערה שלשה אין ממתינין. פי' אין השנים צריכין להמתין להיחיד והבוצע הוא פושט ידו תחלה כגון בעל הבית שהוא מברך ברכת המוציא ואם בא לחלוק כבוד לרבו או למי שגדול ממנו בחכמה הרשות בידו ואמר מר עלה לא שנו אלא בסעודה אבל בבית הכנסת לא דאתו לאנצויי פי' דוקא בסעודה אדם רשאי לחלוק כבוד למי שגדול ממנו או ללוי או לישראל (דלמא) [דהא] ליתא שארא לאינצויי ולמימר אנא נמי קרינא ברישא אבל בבית הכנסת דאתו לאנצויי ולמימר אנא קרינא ברישא אינו רשאי כהן לחלוק כבוד לרבו או למי שגדול ממנו והיינו דקתני מתניתין כהן קורא ראשון שאינו רשאי לחלוק כבוד לרבו או למי שגדול ממנו וכ"ש שאין הגדול רשאי ליטול שורה לעצמו לקרוא קודם הכהן (א) וקרא כתיב וקדשתו אם רוצה הכהן לחלוק כבוד למי שגדול ממנו רשאי אי נמי קרא דכתיב בשוין כדתנן בשלהי הוריות כהן קודם ללוי לוי קודם לישראל וכו' עד אימתי בזמן ששניהם שוין אבל אם היה ממזר תלמיד חכם וכהן גדול עם הארץ ממזר תלמיד חכם קודם לכהן גדול עם הארץ ואמרינן בגמרא מנא הני מילי אמר רבי אחא בר חנינא דאמר קרא

תוספות רי"ד (המשך)

יקרה היא מפנינים יקרה היא מכהן גדול שנכנס לפני ולפנים אבל בקריאת התורה תיקנו שאינו רשאי לחלוק כבוד למי שגדול ממנו כל שכן שאין הגדול רשאי ליטול שורה לעצמו: אמר רב מתנה הא דאמרת בב"ה לא יחלוק כבוד למי שגדול ממנו לא אמרו אלא בשבתות וימים טובים דשכיחי רבים ואתו לאינצויי אבל בשני ובחמישי דלא שכיחי רבים ולא אתו לאינצויי אם בא לחלוק [כבוד] לרבו חולק איני והא רב הונא קרי בכהני בשבתות ובימים טובים שאני רב הונא דאפילו רבי אמי ורבי אסי כהני חשיבי דבארעא דישראל מיכף הוו כייפין ליה פי' ודוקא גדול הדור שאין בכל המקומות כמותו וכולם כפופין תחתיו ואין מי שיתקנא בו אבל אם היה גדול בעירו בלבד אינו רשאי לחלוק לו כבוד דלמא אתו לאנצויי שהרי בני אדם מתקנאים ותופשין עצמן כגדולים: אמר אביי נקטינן אם אין שם כהן נתפרדה החבילה. פירוש לא אמרינן יקדים הלוי לישראל אלא קורין לפי מעלתן: ואמר אביי נקטינן אין שם לוי קורא כהן והאמר רבי יוחנן כהן אחר כהן לא יקרא משום פגמו של ראשון וכן לוי אחר לוי לא יקרא כי קאמרינן באותו כהן שקרא שחוזר וקורא במקום לוי: שלחו ליה בני גלילא לרבי חלבו אחריהן

מסורת הש"ס

א) ב"מ יב. שבועות מב., ב) [הוריות יב.], ג) שם, ד) נדרים סב. מו"ק כח: הוריות יב:, ה) [עיין תוספות חולין פז. סד"ה ומיהו], ו) ברכות מז: [תוספתא שם פ"ה], ז) [מגילה כב.], ח) [עי' פרש"י בעירובין ה. ד"ה והאמר], ט) [לקמן סא.], י) [שם], כ) יבמות עח:, ל) [ועי' היטב תוספות מו"ק כח:],

◆

תורה אור השלם

1. וַיִּכְתֹּב מֹשֶׁה אֶת הַתּוֹרָה הַזֹּאת וַיִּתְּנָהּ אֶל הַכֹּהֲנִים בְּנֵי לֵוִי הַנֹּשְׂאִים אֶת אֲרוֹן בְּרִית יְיָ וְאֶל כָּל זִקְנֵי יִשְׂרָאֵל: דברים לא ט

2. וְנִגְּשׁוּ הַכֹּהֲנִים בְּנֵי לֵוִי כִּי בָם בָּחַר יְיָ אֱלֹהֶיךָ לְשָׁרְתוֹ וּלְבָרֵךְ בְּשֵׁם יְיָ וְעַל פִּיהֶם יִהְיֶה כָּל רִיב וְכָל נָגַע: דברים כא ה

3. בְּנֵי עַמְרָם אַהֲרֹן וּמֹשֶׁה וַיִּבָּדֵל אַהֲרֹן לְהַקְדִּישׁוֹ קֹדֶשׁ קָדָשִׁים הוּא וּבָנָיו עַד עוֹלָם לְהַקְטִיר לִפְנֵי יְיָ לְשָׁרְתוֹ וּלְבָרֵךְ בִּשְׁמוֹ עַד עוֹלָם: דברי הימים א כג יג

4. וְקִדַּשְׁתּוֹ כִּי אֶת לֶחֶם אֱלֹהֶיךָ הוּא מַקְרִיב קָדֹשׁ יִהְיֶה לָּךְ כִּי קָדוֹשׁ אֲנִי יְיָ מְקַדִּשְׁכֶם: ויקרא כא ח

5. דְּרָכֶיהָ דַרְכֵי נֹעַם וְכָל נְתִיבֹתֶיהָ שָׁלוֹם: משלי ג יז

◆

גליון הש"ס

תוס' ד"ה נתפרדה החבילה ה"ר יצחק בר' יהודה. בתשובת מהרי"ו לבית לוי כלל ד סימן ל כתב דט"ס הוא וצ"ל ר' יצחק הלוי:

◆

מוסף רש"י

מציאת חרש שוטה וקטן יש בהן משום גזל מפני דרכי שלום. שלא יתקוטט אביו או קרוביו (סנהדרין כה.). לפתוח ראשון. לקרות בספר תורה (מו"ק כח: נדרים סב. הוריות יב:). ולברך ראשון. ברכת המזון (מו"ק שם) ברכת המוציא וברכת המזון (נדרים שם) במזון (הוריות שם). וליטול מנה יפה ראשון. כשחולק עם אחיו הכהנים בלחם הפנים (נדרים שם). רב הונא קרי בכהני. ואע"ג דלאו כהן הוה (כתובות כה: ושם: רב). נקטינן. מסורת מאבותינו מנהג מרבותינו (עירובין ה.).

א) נראה דצ"ל קודם הכהן דהא כתיב קרא וקדשתו ודוקא אם רוצה וכו'.